

Institutionen för datavetenskap
Magisteruppsats i Kognitionsvetenskap
ISRN: LIU-IDA/KOGVET-A--11/005--SE

Alkohol & föräldrastress

- Finns det något samband?

Alicia Duong

Handledare: Felix Sebastian Koch

Examinator: Arne Jönsson

Sammanfattning

I ett flertal undersökningar har individer skattat att de dricker i följd till stress, vilket har visats bero på att människor dricker i försök till att hantera ekonomisk stress, stress på jobbet och/eller föräldrastress (Pohorecky, 1991). Ju svårare stressen är desto högre är alkoholkonsumtionen (Pohorecky, 1991). I denna studie studeras alkohol och föräldrastress genom självskattningsenkäter tagna ur projektet *Alla Barn i Sydöstra Sverige* (ABIS) 8-årsuppföljning.

Resultatet visar på att det inte finns några signifikanta skillnader i föräldrastressen hos alkoholkonsumtionens olika riskgrupper varken hos mödrarna eller fäderna, då de själva skattat sin alkoholkonsumtion. Detta resultat visar på att man inte med säkerhet kan säga att mängden alkohol som konsumeras hos föräldrar tenderar att bero på att deras föräldraskapskrav inte räcker till för deras personliga resurser. Resultatet kunde inte heller säkert visa tendenser till att alkoholen skulle kunna reducera föräldrastressen hos föräldrarna.

Abstract

In several studies, individuals have self assessed that they are drinking in response to stress, which has been shown that people attempt to drink to control economic stress, workstress or/and parental stress. The more severe the stress is, the higher the alcohol consumption is (Pohorecky, 1991). This study examines alcohol and parental stress through self-assessment questionnaires provided from the project *Alla Barn i Sydöstra Sverige* (ABIS) 8-year follow-up.

The results show non-significant differences in parental stress among the risk-groups for the mothers and for the fathers, when they estimated their drinking behavior. No differences in the results has found between the two data sets. This result indicates that the study can not with certainty say that alcohol consumptions levels among parents tend to depends on the parental stress. The result also fails to show with certainty that alcohol may reduce parental stress among parents.

Förord

Jag tacka ABIS (Alla barn i sydöstra Sverige) forskningen för att ha gjort detta arbete möjligt genom att ha delgivit sina insamlade data.

Men jag vill framför allt tacka min handledare Felix Sebastian Koch, Universitetslektor vid institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet, för att han på ett föredömligt sätt handlett mig och delat med sig av sina kunskaper. Jag vill även tacka honom för att han genom sitt intresse för ämnet gett mig inspiration och hållit min positiva anda uppe under hela arbetets gång.

Linköping, maj 2011

Alicia Duong

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte	1
Bakgrund.....	2
Alkohol.....	2
Kvinnor och mäns drickande	4
Föräldrastress.....	4
Alkohol och stress.....	6
Stressens influenser på drickande	6
Alkoholens minskande eller medförande till stress.....	7
Problemformulering	8
Metod.....	10
Datainsamling för 8 års uppföljning	10
Deltagarna vid 8-årsuppföljningen	10
Bearbetning av data.....	10
Alkoholkonsumtionen.....	10
The Swedish Parenthood Stress Questionnaire (SPSQ)	11
Statistiska analyser	12
Resultat	14
Dryckesmönster	14
Relationen mellan föräldrarnas alkoholkonsumtion och föräldrastress.....	17
Diskussion.....	20
Dryckesmönster	20
Relationen mellan föräldrarnas alkoholkonsumtion och föräldrastress.....	20
Individuella skillnaderna	21
Alkoholens påverkan.....	22
Variabelbearbetningen	23
Slutsats.....	25
Referenser	26

Tabell- och figurförteckning

Figur 1: Utdrag ur skattningsenkäten från ABIS 8-årsuppföljning frågeformulär på alkoholkonsumtionen.....	11
---	----

Figur 2: Utdrag ur skattningenkäten från ABIS 8-årsuppföljnings frågeformulär för föräldrastressen.....12

Tabell 1: Andelen deltagare som konsumerat utav en viss alkoholsort samt andelen deltagare som dricker något och inte dricker alls för den stora datan (Totalt 3859).....	14
Tabell 2: Andelen deltagare som konsumerat utav en viss alkoholsort samt andelen deltagare som dricker något och inte dricker alls för det lilla stickprovet (Totalt 179).	15
Tabell 3: Antalet tillfällen som deltagarna konsumerar maximalt (Max), minimalt (Min) samt dess medelvärde (Mean) representerat per månad för den stora datan.....	16
Tabell 4: Antalet tillfällen som deltagarna konsumerar maximalt (Max), minimalt (Min) samt dess medelvärde (Mean) representerat per månad för det lilla stickprovet.	17
Tabell 5: Riskgruppernas medelvärde på föräldrastress, fördelning samt standardavvikelse för hela datan.	18
Tabell 6: Riskgruppernas medelvärde på föräldrastress, fördelning samt standardavvikelse för stickprovet.....	18
Tabell 7: Envägs ANOVA med inomgruppsdesign med signifikansnivån .05 för den stora datan.....	19
Tabell 8: Envägs ANOVA med inomgruppsdesign med signifikansnivån .05 för det lilla stickprovet.....	19
Tabell 9: De alternative skattningssätten för alkoholkonsumtionen i ABIS 8-årsuppföljning.	23

Inledning

Alla familjemedlemmar påverkas av föräldrars alkohol och stress. Föräldrastress kan orsaka både fysiska och psykiska problem som kan hindra föräldrarna från att konstruktivt kunna hantera konflikter som uppstår (Abidin, 1990; Benzies, Harrison, & Magill-Evans, 2004; Deater-Deckard, 2004; Ågren, 1981). Mödrarna med alkoholproblem tenderar att tappa sin förmåga att uppfostra och bry sig om sina barn (Johansson & Wirbing, 2005).

En bra uppfostran är en förutsättning för barnets framtida hälsa. Apor som uppfostrats av kamrater konsumerade dubbelt så mycket alkohol (Higley, Hasert, Suomi, & Linnoila, 1991), medan råttor som var omhändertagna under de första veckorna av sitt liv hade en minskad hormonell respons till en mängd stressmoment (Viau, Sharma, Plotsky, & Meaney, 1993). Något som även har uppvisats hos människor, där man kunde se tendenser mellan vissa typer av alkoholism och tidigt fientliga barndomserfarenheter (Cloninger, 1987). En förlängd stress hos spädbarn kan dessutom permanent förändra den hormonella responsen till stress som senare påverkar reaktionerna av nya stressmoment, som till exempel kan vara alkohol (Higley et al., 1991; Viau et al., 1993).

Pelham och Lang (1999) påpekar att det finns åtskiljda studier som stödjer att barn är en stor källa till stress för sina föräldrar. De nämner även att det finns studier som indikerar att beteendestörningar kring barndomstiden är associerade med en ökad risk för alkoholproblem hos föräldern. Trots detta är det få studier som fokuserat på föräldrastress och alkohol. Man har däremot demonstrerat en association mellan alkohol och allmän stress (Kalant, 1990; Nash & Maickel, 1988; Pohorecky, 1991; Volpicelli, 1987), ett fenomen som kanske även finns hos alkohol och föräldrastress.

Syfte

Syftet med denna studie är att klargöra om det finns ett statistiskt samband mellan föräldrastress och alkoholkonsumtion hos föräldrar. Analys kommer att baseras på statistiska jämförelser mellan föräldrars självskattade alkoholkonsumtion och självskattade föräldrastress.

Utöver detta syftar studien till att undersöka relationen mellan hur föräldrar skattar sina dryckesvanor relativt sina respektives dryckesvanor.

Genom att undersöka det eventuella sambandet mellan alkohol och föräldrastress eftersträvas det att uppnå en ökad förståelse för hur man kan förhindra eller reducera problem som uppstår på grund av alkohol och stress.

Grundmaterialet är taget ur projektet *Alla Barn i Sydöstra Sverige* (ABIS) 8-årsuppföljning.

Bakgrund

Nedan följer en presentation av relevant teori för studien. Bakgrundsdelen tar upp en beskrivning över områdena alkohol och föräldrastress, i syfte att bygga upp en förståelse för hur alkohol och stress var för sig påverkar oss. Avslutningsvis presenteras tidigare forskningar kring alkohol och stress.

Alkohol

Alkohol är en av de vanligaste drogerna i Sverige. Enligt Johansson och Wirbing (2005) hade mellan 800 000 och 900 000 personer alkoholproblem i Sverige år 2003, av vilka cirka 500 000 av dessa personer har ett riskbeteende eller missbruk när det gäller alkohol. Omkring 250 000 personer ansågs ha ett alkoholberoende men fungerade socialt, medan 50 000 hade ett svårt alkoholberoende. Cirka 10 procent är absolutister och en del av dessa har tidigare haft ett alkoholberoende.

Människors användning av alkohol kan bero på biologiska, psykologiska, ekonomiska, sociala och kulturella perspektiv (Johansson & Wirbing, 2005). I studier i Sverige av Knorrning (1989) och Sigvardsson (2000) påvisades större risk för alkoholism hos den adopterade om den biologiska föräldern hade alkoholproblem. Alkoholproblem hos enbart adoptivföräldrarna ökar inte risken för alkoholproblem hos den adopterade. De kunde se en sjufaldig ökning av alkoholproblem hos förstagrads släktingar (dvs. föräldrar, barn och syskon) till personer som lider av alkoholism jämfört med personer som inte har alkoholproblem hos nära släktingar.

De flesta accepterar förklaringen av att vissa personer har en biologisk sårbarhet som ökar risken för att utveckla missbruk och beroende, men detta är inte enligt Johansson och Wirbing (2005) det samma som att ärva alkoholism. De menar att det inte finns några specifika gener för beroende och missbruk, men individers gener kan däremot påverka deras ämnesomsättning, hormoner och fysiologiska processer som har betydelse för hur den enskilda individen reagerar på alkohol. Hjärnforskningen har även visat att berusningsdrickande ökar risken för beroendeproblem på sikt genom dess långsiktiga effekter på hjärnans belöningssystem (Johansson & Wirbing, 2005).

Det finns teorier om att vissa avgränsade personlighetsdrag, eller något enskilt avvikande beteende eller upplevelser, skulle vara gemensamma för personer som utvecklar alkoholproblem. Den amerikanska alkoholforskaren och psykologen Vaillants (1995) konstaterade att de som blev alkoholister inte hade haft en signifikant sämre barndom, och inte heller hade haft mer psykiska problem eller varit av någon speciell personlighetstyp. Han hävdade att det inte finns någon specifik prealkoholistisk personlighetstyp utan de särdrag som man tycker sig se hos alkoholister är snarare konsekvenser av missbruket. I studien visades även att etniska grupper med en stark positiv inställning till alkohol, till exempel irländare och skandinaver, i betydligt högre grad utvecklade alkoholproblem än etniska grupper med en mer restriktiv inställning, t.ex. judar. Missbruk hos generationerna före verkade också öka risken för egna alkoholproblem. Valliants (1995) menar att detta var ett tecken på en nedärvd biologisk sårbarhet.

Dryckesmönstret skiljer sig från individ till individ och är av betydelse för alkoholens skadande potential. Den totala mängden alkohol som konsumeras är alltså inte helt relevant som grund för att försöka komma åt alkoholens skadeeffekter, så vidare inte hänsyn tagits till konsumtionsmönstret (Lundqvist, 1996). Det går enligt Lindholm (2002) att uppnå en lätt berusning genom att vara i ”rätt” sinnesstämning och menar att mängden alkohol enbart avgör den direkta effekten på kroppen och hjärnan, medan själva berusningen påverkas av den förväntade effekterna.

Alkoholens verkan, enligt Lindholm (2002), är på kort sikt i små mängder positivt, uppiggande, ger ett välbefinnande och en njutningskänsla. Hjärnans så kallade belöningssystem (endorfinerna) påverkas direkt vilket i sin tur ger njutningen. Enligt henne kan måttligt bruk ha positiva effekter på hälsa och livslängd. Risk för blodproppar kan motverkas och alkohol kan påverka blodets kolesterolhalt på ett positivt sätt. Eftersom det inte går att säga vad som är ”lagom” för alla är det mycket svårt att fastslå vad som är oskadligt drickande. Ofarligt för en person behöver inte vara ofarligt för en annan person. Däremot menar Lindholm (2002) att stora mängder alkohol kan vara sövande, avslappnande, dämpande och ångestlindrande.

Enligt Johansson och Wirbring (2005) utsöndras högst 5 procent av den intagna alkoholen som rent alkohol genom svettning, i urinen och genom utandningsluft, medan huvuddelen måste brytas ner kemiskt. Detta sker stegvis och till största delen i levern. Enligt Lindholm (2002) bryter män ner alkohol effektivare än kvinnor, eftersom män har en större mängd av de enzymer som bryter ner alkohol och större muskelmassa. En vuxen man bryter ner cirka 10-12 gram ren alkohol per timme och en vuxen kvinna bryter cirka 6-8 gram per timme. Enligt Ågren (1981) sätter även leverns förbränningskapacitet gränsen för mängden alkohol som kan konsumeras under en längre tid. En normalkonsument kan inte konsumera mer än 50 cl starksprit under ett dygn, medan en mycket van alkoholkonsument kan komma upp i den dubbla kvantiteten. Enligt Ågren (1979) kan de som anser sig dricka väsentligt mer antas vara ett oriktigt påstående.

Ett sätt att beräkna mängden alkohol som en person dricker är genom standardglas. Ett standardglas motsvarar 4 cl 40 procent starksprit, det vill säga 12 gram ren alkohol (Lindholm, 2002). En formel använd hos systembolaget (Lindbäck, 2010) för att beräkna rent alkohol är (i något förenklad form):

$$((\text{Volymprocent} \times \text{volym i ml})/100) \times 0,7894 \text{ (Alkoholens täthet)} = \text{gram } 100 \% \text{ alkohol}$$

Eftersom olika människor reagerar så olika är det väldigt svårt att dra gränsen mellan vad som är måttligt bruk och vad som är skadligt missbruk (Lindholm, 2002). De säkerhetsmarginaler som Johansson och Wirbring (2005) tar upp är att de kvinnor som dricker mellan 8-13 standardglas i veckan är i riskzonen för skadligt bruk, medan motsvarande mängd för männen är mellan 11-18 standardglas per vecka. Om kvinnor och män däremot dricker utöver denna mängd har de övergått till skadligt bruk.

Kvinnor och mäns drickande

Det finns skillnader i hur män och kvinnor dricker. Svenska män dricker drygt dubbelt så mycket som kvinnor (i genomsnitt 13,9 liter respektive 5,8 liter ren alkohol år 2002). Den högsta alkoholkonsumtionen finns i åldersgruppen 20-22 år. Starköl är den vanligaste drycken bland männen, medan kvinnornas konsumtion är mer jämnt fördelad på olika slags drycker. (Johansson & Wirbing, 2005)

Bland de svenska männen löper 20 procent risken att någon gång i livet utveckla alkoholberoende, medan risken hos kvinnorna är uppskattad till 10 procent. Kvinnor med alkoholproblem har i högre grad än män samtidigt psykisk ohälsa, en pressad social eller relationsmässig situation och en traumatisk bakgrund. (Johansson & Wirbing, 2005)

En delförklaring till att kvinnor blir mer påverkade än män av en lika stor mängd alkohol är att kvinnor har mindre förstapassage-effekt i magsäcken. Hos manliga normalkonsumenter elimineras upp till 30 procent av alkoholen i magsäcken, men hos kvinnliga normalkonsumenter (i synnerhet yngre kvinnor) kan det röra sig om hälften av detta. För båda könen resulterar en hög kronisk alkoholkonsumtion, i en betydligt sänkt förstapassage-effekt på sikt. Hos kvinnliga alkoholister kan den saknas helt, vilket ökar risken för kroppsliga skador på grund av de höga alkoholkoncentrationerna som går ut i kroppen. (Johansson & Wirbing, 2005)

Kvinnor väger oftast mindre än män och har en mindre andel vatten i kroppen som kan späda ut alkoholen i vävnaderna. Detta är andra skäl till att alkoholen hos kvinnor blir mera koncentrerad. Samma mängd alkohol kan med andra ord ge ett dubbelt så högt promilletal hos en kvinna som en man. (Johansson & Wirbing, 2005)

Föräldrastress

Föräldrastress beskrivs som ett tillstånd där föräldraskapskraven överstiger de personliga resurserna (Östberg, Hagekull, & Hagelin, 2007). Detta kan leda till problem i föräldrarollen och hindra föräldrarna från att på ett konstruktivt sätt hantera konflikter med sina barn, vilket kan ge konsekvenser för föräldrar och barn så väl långsiktigt som kortsiktigt (Deater-Deckard, 2005). Gutermuth (2005) visade att föräldrars beteende påverkas negativt av föräldrastress. Studien visade även att föräldrarna hade lägre förväntningar på sina barn, gav dem inte lika mycket närhet och var även strängare som föräldrar. Föräldrarna med hög föräldrastress kände sig även mer missnöjda och ansåg att barnen var mer svårhanterliga (Gutermuth et al., 2005). Föräldrastress påverkar välbefinnandet hos både föräldrar och barn på ett skadligt sätt, även förälderbarnrelationen tar skada (Crnic, Gaze, & Hoffman, 2005).

Föräldrastress är väldigt komplex och kan påverkas av flera olika anledningar, bland annat har man sett att mödrar har signifikant högre föräldrastress än fäder rörande föräldrarnas känsla av kompetens, rollbegränsning, depression, relation till partnern samt den egna hälsan (Esdaile & Greenwood, 2003). I en studie under svenska förhållanden upplevde mödrarna i huvudsak högre föräldrastress samt högre fysisk och känslomässig påfrestning än fäderna. Istället kunde man se att fäderna visade sig ha högre föräldrastress kopplad till känslor av inkompetens i

jämförelse med fäderna i kontrollgruppen (Dellve, Samuelsson, Tallborn, Fasth, & Hallberg, 2006).

Något som visats reducera föräldrastressen hos föräldrarna är extra stöd och delaktighet i vården av barnet på sjukhuset, där de även fick dela sina erfarenheter med andra föräldrar. Föräldrarna kunde på det viset lära känna sitt barn och lära sig tolka barnets signaler. De föräldrar som fick extra stöd visade sig ha lägre föräldrastress när barnen var 2 år gamla jämfört med de föräldrar som inte deltog (Kaaresen et al., 2008). Liknande resultat uppvisades även i en studie från Uppsala universitet (Österberg, 2007). Studien visade lägre föräldrastress hos föräldrar som deltagit i en klinisk hjälp för matnings- och sömnproblem under spädbarnstiden jämfört med föräldrar som inte deltagit. De föräldrar som hade haft problem med barnet under spädbarnstiden hade även högre stress när barnet började skolan, men det kunde även relateras till tidigare eller aktuella familjeproblem. Om modern haft svårt att tolka barnets signaler resulterade det i senare föräldrastress inom alla områden utom inkompetens, dvs. hos föräldrarnas upplevelse/känsla av otillräcklighet/inkompetens när det gäller föräldrarollen och föräldraskapet.

En betydande faktor är även moderns personlighet. I Mulsow et al (2002)studie var de mödrar med lägst föräldrastress mindre neurotiska, mer extroverta och mer lättsamma till sättet. Man såg att känslomässig intimitet med partnern kunde sänka föräldrastressen hos modern vid barnets 3 års ålder. Vid barnets 2 års ålder var de sociala stöden utanför familjen mer viktigare. I studien kunde man även se att barnets temperament påverkade föräldrastressen när barnet var en månad gammalt samt vid 3 års ålder och att barnets kön inte ska ha någon betydelse av föräldrastress (Mulsow et al., 2002).

Östberg (1998) visade att varken barnets kön eller ålder påverkar nivån på moderns föräldrastress då de studerade barn mellan 2 till 45 månader gamla. De visade även att mödrar till barn med tidiga beteendeproblem hade högre föräldrastress än de i kontrollgruppen. I studien kunde man se skillnader i föräldrastress hos mödrar och fäder, där mödrarna hade högre föräldrastress än fäderna. Detta resultat på visades även i en annan studie gjord av Hauser-Cram et al (2001) där beteendeproblem hos barnen kunde påverka föräldrastressen. I denna studie kunde man se att fäderna har högre barnrelaterad föräldrastress ju högre utbildning de hade när barnet var 3 år. Studien visade att barnets kön inte hade någon påverkan. Fäderna upplevde mest föräldrastress för flickor när de var i småbarnsåldern, medan de upplevde mest föräldrastress för pojkar under småbarnsåldern och förskoleåldern. Mödrar med mycket socialt stöd hade lägre föräldrastress än de som endast hade lågt socialt stöd.

I Saisto et al (2008) studie framkom att föräldrastress inte var beroende av den sociala bakgrunden som ålder, paritet, utbildning och civilstånd hos mödrar. De faktorer som kan bidra till lägre föräldrastress är socialt stöd, social kompetens och hög självkänsla. Vad man kunde se i Saisto et al (2008) studie var att de mödrar som varit mer ängsliga, sårbara eller deprimerade under tidig graviditet hade mer föräldrastress när barnet var 2-3 år. Man kunde se att socialt stöd och äktenskaplig tillfredsställelse hos modern när barnet är 2-3 år gammalt inte påverkade risken för föräldrastress. Det visade sig även vara just när barnet var 2-3 år som

barnets temperament kunde förorsaka mest föräldrastress både hos mödrar och fäder. När det gällde fäderna visade sig föräldrastress däremot föränledas av den sociala bakgrunden som ålder, paritet, utbildning och civilstånd. Det var i huvudsak civilståndet som hade störst betydelse, fäder som bodde ihop med barnets mor under graviditeten hade lägre föräldrastress när barnet var 2-3 år. Fäder som lidit av depression under tidig graviditet hade högre föräldrastress när barnet var 2-3 år. Ju mer deprimerade eller missnöjda de var med parrelationen när barnet var 2-3 månader, desto mer föräldrastress visade sig fäderna ha när barnet var 2-3 år (Saisto et al., 2008).

I Östbergs (1999) avhandling framkom att mödrar upplevde mer föräldrastress än fäder i samma familjer. Socialt stöd visade sig ha stor betydelse för föräldrastress. Föräldrastress visade sig vara mer påtaglig hos äldre mödrar, mödrar med lägre utbildningsnivå samt ensamstående mödrar. Mödrar med högre stressupplevelse hade ofta mer problem när det gällde att ta hand om barnet samt psykosociala problem, hög arbetsbörda och lågt socialt stöd. De upplevde mer föräldrastress relaterat till känslor av inkompetens, rollbegränsning och till sina egna hälsoproblem. De hade dessutom ofta en depressiv sinnesstämning och hade svårare att svara på sitt barns signaler och upplevde att barnet var svårare rent humörmässigt. Hagekull och Östberg (2000) visade liknande resultat i en studie av mödrars föräldrastress, hög föräldrastress förknippades med hög arbetsbörda, lågt socialt stöd och negativa livshändelser. Det framkom att svårigheter med omvårdnaden av barnet samt om modern bedömde barnet som temperamentsfullt ledde till mer föräldrastress. Moderns ålder samt antalet barn i familjen hade också betydelse då äldre mödrar och mödrar i familjer med fler barn hade högre föräldrastress.

En vanlig använd amerikansk metod utformad av Abidin (1990) för att mäta de upplevda påfrestningarna och den stress som är direkt relaterat till föräldraskap är *Parental Stress Index* (PSI). Denna metod omkonstruerades av Östberg och Hagerkull (1999), *Swedish Parenthood Stress Questionnaire* (SPSQ).

Alkohol och stress

Det finns många åsikter kring om stress och alkohol samvarierar och i många fall är inte alla eniga, men för att förstå deras relation till varandra presenteras här en kort resumé kring ämnet stress och dess relation till alkoholen.

Stressens influenser på drickande

De metoder som används för att studera samvariationen mellan alkohol och stress är baserade på självskattning eller på experimentella studier (Pohorecky, 1991). I ett flertal undersökningar i ämnet har individer skattat att de dricker i respons till stress, vilket har visats bero på att människor dricker i försök till att hantera en ekonomisk stress, stress på jobbet och eller föräldrastress (Pohorecky, 1991). Dessa fall var oftast i frånvaro av socialt stöd. Studier har visat att ju svårare stressen är desto högre är alkoholkonsumtionen (Pohorecky, 1991).

Om en individ däremot bestämmer sig för att dricka till följd av stress kan detta påverkas av flera faktorer. Detta kan bland annat vara en möjlig genetiskt faktor för drickandets respons till stress, individen dryckesbeteende, individens förväntade respons av drickandet för

stressen, vilken typ av stress och dess intensitet, individens känsla av kontroll över stressen, mängden respons hos individen för att hantera den mottagna stressen samt individens tillgänglighet av socialt stöd som kan lindra stressens effekter (Jennison, 1992; Pohorecky, 1991; Sadava & Pak, 1993; Volpicelli, 1987). Sadava och Pak (1993) samt Jennison (1992) har visat att högnivå av stress kan initiera till drickande när de alternativa resurserna saknas och när individen anser att alkoholen kommer att reducera stressen.

I experimentella studier gjord av Hilakivi-Clarke och Lister (1992) på djur har det visats att stressen ökar alkoholkonsumtionen. I en annan studie gjord av Higley et al (1991) kunde man även se att mängden alkohol som konsumeras i respons till stress avvek hos de individuella djuren. Detta kan delvis relateras till djurens upplevelse av kroniskt stress i ett tidigare skede livet. Ett flertal studier har nämligen visat att en förlängd stress hos spädbarn permanent kan förändra den hormonella responsen till stress som senare påverkar reaktionerna av nya stressmoment, som till exempel alkohol (Higley et al., 1991; Viau et al., 1993).

I en studie gjord av Higley et al (1991) kring apors påverkan av stress kunde man se att apor som uppfostrades av kamrater konsumerade dubbelt så mycket alkohol jämfört med de som uppfostrades av mamman. Detta kan kompletteras med studier av Viau et al (1991; 1993) där man enligt dem kunde se en markant minskad hormonell respons till en mängd olika stressmoment hos vuxna råttor som var omhändertagna under de första tre veckorna av sitt liv jämfört med de som inte var det. Något som Clogninger (1987) uppvisas även hos människor. Han kunde se en tendens mellan vissa typer av alkoholism och tidiga fientliga barndomserfarenheter hos människor.

Studier som har gjorts på djur visar en positiv korrelation mellan stress och alkoholkonsumtion som föreslår att drickande kan förekomma som respons till kroniskt stress (Nash & Maickel, 1988; Volpicelli, 1987). Volpicelli (1987) studerade råttor som utsattes för oundviklig chock och såg att råttorna lärde sig att bli hjälplösa eller passiva när de står inför nya stressmoment, trots att det kunde vara chocker som var undvikliga. Han kunde även se att råttorna hade en ökad alkoholpreferens jämfört med de som enbart fick undvikliga chocker. De råttor som utsattes för oundvikliga chocker påvisade hormonella förändringar till stress, som nivån av kortikosteroidhormoner (Volpicelli, 1987).

Alkoholens minskande eller medförande till stress

Som Kalant (1990) skriver har vissa studier visat att utsättning av akut alkohol i låga mängder kan reducera responsen av ett stressmoment hos människor och djur. Detta kunde man bland annat se hos råttor, där låga doser av alkohol minskade stressresponsen hos de som utsattes av ansträngande aktiviteter i ett springhjul. Även hos människor kunde man se att en låg dos av alkohol förbättrade utförandet av en komplext mental problemlösningsuppgift under stressfulla omständigheter (Kalant, 1990). Däremot kan vissa mängder alkohol enligt Waltman et al (1993) hos vissa individer snarare öka responsen av stress i kroppen än reducera.

Många studier demonstrerar att alkohol snarare ökar stressresponsen genom stimulering av hormonfrigörelse i samma område i hjärnan (Eskay, Chautard, Torda, & Hwang, 1993; Krishnan, Nash, & Maickel, 1991; Tsigos & Chrousos, 1995). Dessa resultat har demonstrerat

i studier av djur. Bland annat i en studie där mätning av råttors ökade nivå av kortikosterone visar att alkoholen triggat den fysiologiska stressresponsen (Spencer & McEwen, 1990). Som följd av stimulering av den hormonella stressresponsen kan kronisk utsättning av alkohol resultera i ett ökat adrenalin (Rivier, Imaki, & Vale, 1990).

Hos både människors och djurs visade sig drickande vara en följd av stress (Kalant, 1990; Nash & Maickel, 1988; Pohorecky, 1991; Volpicelli, 1987). Detta har speciellt kunna visats i experimentella studier på djur där försöken är mer kontrollerad och där man på ett organismiskt plan kunnat undersöka responsen på stress och deras konsekvenser av alkoholen och därmed även kunnat se hur det påverkar den biologiska processen på hjärnan (Brady & Sonne, 1999). Brandy och Sonne (1999) menar att man på så vis kunnat se sammankopplingen mellan de förändringar som orsakas av stress och de förändringar som sker genom en kortsiktig och långsiktig användning av alkohol.

Brandy och Sonne (1999) påpekar att trots många studier har demonstrerat en association mellan alkohol och stress har man misslyckats med att påvisa en kausal relation mellan dessa. De menar att i de studier som har utförts finns möjligheten att en åtskiljd händelse bidragit till framkallandet av drickandet. Något som kan leda till att man inkluderar inkonsekventa stressmoment i försöken som bidrar till svårigheter att skilja mellan de händelser som har utlöst alkoholanvändningen och de som har varit resultaten från drickandet. De menar att det är viktigt att förstå den grad som stressmomenten inträffar i, oberoende och beroende av alkoholen, för att förstå om personer använder alkohol för att reducera stressen.

Problemformulering

Det finns ett flertal studier kring alkohol och stress. Pelham och Lang (1999) påpekar att det finns åtskiljda studier som stödjer att barn är en stor källa till stress för föräldrar. De nämner även att det finns studier som indikerar att beteendestörningar kring barndomstiden är associerade med en ökad risk för alkoholproblem hos föräldern. Trots detta är det få studier som fokuserat på föräldrastress och alkohol.

Denna studie kommer genom självskattningsenkäter tagna ur projektet *Alla Barn i Sydöstra Sverige* (ABIS) 8-årsuppföljning att undersöka om det finns en skillnad i föräldrastressen för mängden alkohol som konsumeras hos föräldrarna. Om man kan uppnå en viss förståelse kring relationen mellan föräldrars alkoholvanor och deras föräldrastress så finns även möjligheten av att man kan förebygga dessa faktorer i utsatta familjer.

Studien baseras på två frågeställningar:

1. Hur ser föräldrarnas självrapporterade alkoholkonsumtion ut i ABIS 8-årsuppföljning beroende på om de skattar själva eller deras respektive?
2. Vilka skillnader finns i föräldrarnas självrapporterade riskbeteende av alkoholkonsumtion i ABIS 8-årsuppföljning beroende på deras självrapporterade föräldrastressnivå?

Förväntningarna är inte att försöka påvisa en kausal relation mellan föräldrastress och alkohol, utan att försöka klargöra om alkoholkonsumtionen ökar eller minskar jämnt med föräldrastressen.

Metod

Grundmaterialet för studiens insamlade data kommer från Projektet *Alla Barn i Sydöstra Sverige* (ABIS). ABIS syfte är att undersöka orsakerna till barns diabetes och övriga sjukdomar som påverkar immunförsvaret. Projektet började den 1 oktober 1997 och pågår fortfarande. I studien har ungefär 17 000 barn som är födda i Blekinge, Småland, Öland och Östergötland deltagit genom att bland annat besvara olika frågeformulär från fostertiden och framåt. (Koch, 2009; Ludvigsson, 2010)

Datainsamling för 8 års uppföljning

Totalt 21700 barn födda mellan oktober 1997 och oktober 1999 i sydöstra Sverige och deras föräldrar erbjöds att delta i undersökningen, och föräldrar till 16070 barn valde att tacka ja.

Ett frågeformulär skickades till dessa 16 070 föräldrar för ABIS 8-årsuppföljning där de ombads att skicka tillbaka formuläret. Frågeformuläret består av frågor om till exempel matvanor, infektioner, läkemedel, vaccinationer, alkoholkonsumtion och stressmoment.

Deltagarna vid 8-årsuppföljningen

I denna studie består deltagarna av de föräldrar som fyllde i postenkäter för 8-årsuppföljningen i ABIS projektet. För 8-årsuppföljningen skickade totalt 3882 deltagare in sina svarsformulär och är även det antalet deltagare som används för denna studie.

8 procent av urvalet valdes slumpmässigt ut som stickprov för studien, med totalt 182 deltagare. Syftet med att använda sig av två dataset var att bland annat underlätta bearbetningen av all data. Det är lättare att både testa och upptäcka fel i syntaxbearbetningen när man har ett dataset på 182 deltagare jämfört med ett på 3882 deltagare. Med ett mindre dataset får man en större överblick över de olika skattningsfallen och det blir därmed även lättare att få förståelse för hur man kan gå tillväga. Genom att använda sig av två dataset blir det dessutom lättare att upptäcka orimliga värden i resultatet som kan bero på bearbetningsfel.

Bearbetning av data

I denna studie bearbetades enbart skattningen av alkoholkonsumtionen. En bearbetad version av föräldrastressen var redan tillhandahållen utifrån bland annat studier gjorda av Felix-Sebastian Koch (2009). Båda bearbetningarna beskrivs här nedan.

Alkoholkonsumtionen

I denna studie bearbetades den skattade alkoholkonsumtionen för ABIS 8års uppföljning och så här ser skattningsenkäten för deltagarnas alkoholkonsumtion ut.

Skattningsenkäten är utformad så att deltagarna skattar mängden alkohol och antalet gånger som de dricker av varje alkoholsort per månad. Varje alkoholsort har en ruta där deltagarna kan fylla i om de anser sig aldrig dricka något av den sorten. De olika alkoholsorterna har även var sin kolumn där man skattar antalet gånger som man dricker per månad, antalet flaskor (respektive glas) man dricker per tillfälle samt en kolumn för skattningen av hur många burkar (respektive halvflaskor) man dricker per tillfälle. Vid sidan av har man även en kort beskrivning av vilken volym vadera sort och respektive flaska, burk eller glas, halvflaska.

	Hur mycket per tillfälle					
	aldrig	antal ggr/mån	antal flaskor	antal burkar		
Lättöl klass I	☐	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>		
Folköl klass II	☐	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>		
Starköl klass III	☐	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>		
Alkoläsk	☐	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>		
Vin	☐	<input type="text"/>	antal glas	<input type="text"/>	antal halvflaskor	<input type="text"/>
Starkvin	☐	<input type="text"/>	antal glas	<input type="text"/>	antal halvflaskor	<input type="text"/>
Sprit	☐	<input type="text"/>	antal glas	<input type="text"/>	antal halvflaskor	<input type="text"/>

Flaska (öl, alkoläsk)	= 33 cl
Burk (öl, alkoläsk)	= 45 cl
Glas (vin)	= 10 cl
Glas (starkvin, sprit)	= 4 cl
Halvflaska (vin, starkvin, sprit)	= 37 cl

Figur 1: Utdrag ur skattningenkäten från ABIS 8-årsuppföljning frågeformulär på alkoholkonsumtionen

Först kontrollerades att ingen variabel översteg en konsumering motsvarande 100 cl starksprit under ett tillfälle, vilket är den maximala mängden alkohol som en högkonsument kan få i sig per dygn (Ågren, 1981). Denna kontroll utfördes för vardera alkoholsort där en summering av flaskor och burkar eller respektive glas och halvflaskor i ml multiplicerades med alkoholdryckens procenthalt samt alkohols densitet (0.7984 g/ml). Resultatet visar hur mycket deltagaren dricker av en alkoholsort under ett tillfälle beräknat i rent alkohol i gram. De deltagare som översteg 319,36g rent alkohol, vilket är 100cl starksprit beräknat i 100 % rent alkohol, uteslöts.

När sällningen av deltagarnas skattning hade utförts beräknades återigen mängden rent alkohol i gram. Denna gång kontrollerades så att antalet tillfällen var större än 0 innan en multiplicering av alkoholens procenthalt och alkoholens täthet genomfördes. Efter att ha fått fram mängden rent alkohol i gram för vadera alkoholsort dividerades mängden med 12, som är mängden av rent alkohol i gram i ett standardglas innehåller.

Avslutningsvis summeras alla alkoholsorter ihop för att få den totala mängden alkohol som deltagarna har konsumerat under en månad genom att först kontrollera att mängden alkohol i standardglas är större än 0 innan den utför en summering. Därefter delades deltagarna in i olika riskgrupper beroende på de rekommenderade säkerhetsmarginalerna för respektive kön. De kvinnor som drack mellan 8-13 standardglas i veckan är i riskzon för skadligt bruk, motsvarande mängd för männen är mellan 11-18 standardglas per vecka. Om kvinnor och män däremot dricker utöver denna mängd har de övergått till skadligt bruk och de som inte drack alls anses vara i riskfri konsumtion.

The Swedish Parenthood Stress Questionnaire (SPSQ)

I den bearbetade föräldrastressen som tillhandahölls av studien gjord av Felix-Sebastian Koch (Koch, 2009) användes *Swedish Parenthood Stress Questionnaire* (SPSQ). SPSQ är en metod utformad för att mäta de upplevda påfrestningarna och den stress som är direkt relaterat till föräldraskap under svenska förhållanden.

ABIS-II (Alla Barn i Sydöstra Sverige) - Frågeformulär 8-årsuppföljningen

84. Frågor kring föräldrastress - kryssa i det alternativ som stämmer bäst för dig!

	Stämmer inte alls			Stämmer mycket bra		
Att vara förälder är svårare än jag trodde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sen vi fick barn har vi inte längre lika mycket tid för varandra	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det är oftast barnens behov som styr mitt liv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pga ett förändrat sömnmönster känner jag mig ofta trött och ur form	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sen jag blev förälder har jag känt mig mer ledsen och nere än vad jag hade förväntat mig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
När det inte fungerar med barnet/n känns det som jag inte kan göra någonting rätt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sedan jag fick barn har jag nästan ingen tid för mig själv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag behöver hjälp för att klara mitt föräldraskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Efter att ha blivit förälder får jag mindre hjälp och stöd av min make(a)/sambo än vad jag hade väntat mig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att få barn har gjort att jag och min make(a)/sambo har kommit varandra närmare	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Figur 2: Utdrag ur skattningsenkäten från ABIS 8-årsuppföljnings frågeformulär för föräldrastressen

Skattningsenkäten för föräldrastressen är utformad med totalt 23 påståenden i tre dimensioner ("inkompetens", "relationsproblem med sambo/make" och "rollrestriktion") av fem dimensioner (där "social isolering" och "hälsoproblem" har exkluderat) där deltagarna skattade på en 6-gradig skala, där 1 är det samma som "stämmer inte alls" och 6 är likvärdig mot "stämmer mycket bra". De deltagarna som besvarade på 18 eller flera påståenden inkluderades i analysen, medan de deltagare som inte uppnådde gränsen på 18 påståenden uteslöts.

Utifrån deltagarens besvarade skattningspåståenden beräknas ett totalpoäng, där svarsalternativen är graderade utifrån enkätens 6-gradiga skala. Ett poäng sattes på de påståenden där deltagaren angav "inte stämmer alls" medan 6 poäng sattes för de som angav att det "stämmer mycket bra". Studiens enkät är utformad så att det finns påståenden som är negativt betonade och andra som är positivt betonade. De frågor i enkäten som är positivt utformade, som t ex påståendet "att få barn har gjort att jag och min make(a)/sambo har kommit varandra närmare", vändes vid uträkningen av poängen. I denna fråga skulle 1 poäng med andra ord sättas om deltagaren hade angett "stämmer mycket bra" överens. Utifrån den totalpoäng summerats beräknas sedan ett medelvärde av de besvarade påståendena och är även det värde som används som värde för föräldrastressen. Ju högre poäng deltagaren får desto mer stressad är personen.

Statistiska analyser

För att besvara frågeställningen "Hur ser föräldrarnas självrapporterade alkoholkonsumtion ut i ABIS 8års-uppföljning beroende på om dem skattar själva eller deras respektive?" presenteras en översiktsstatistik över deltagarnas självskattade alkoholkonsumtion per månad i totalt fyra tabeller.

Frågeställningen "Vilka skillnader finns i föräldrarnas självrapporterade riskbeteende av alkoholkonsumtion i ABIS 8års-uppföljning beroende på deras självrapporterade

föräldrastressnivå?” besvaras genom att flera envägs ANOVOR med inomgruppsdesign. Detta utfördes med en signifikansnivå på $\gamma=0.05$.

Resultat

Två huvudsakliga kategorier av resultat kommer att redovisas i nedanstående avsnitt för att besvara frågeställningarna för denna studie. Dryckesmönster för att besvara ”Hur ser föräldrarnas självrapporterade alkoholkonsumtion ut i ABIS 8års-uppföljning beroende på om dem skattar själva eller deras respektive?” samt relationen mellan alkoholkonsumtion och föräldrastress för att besvara ”Vilka skillnader finns i föräldrarnas självrapporterade riskbeteende av alkoholkonsumtion i ABIS 8års-uppföljning beroende på deras självrapporterade föräldrastressnivå?”.

Dryckesmönster

Studien består av de föräldrar som aktivt fyllde i frågeformuläret för 8-årsuppföljningen i ABIS projektet. Totalt deltog 3882 deltagare, varav mängden deltagare reducerades till 3859 efter bearbetningen av all data. Med andra ord föll totalt 23 deltagare bort under bearbetningen.

Utav det totala antalet deltagare används 8 procent som sampel för studien. Dessa deltagare valdes slumpmässigt ut och fick den totala mängden av 182 deltagare. Bland dessa föll totalt 3 personer bort, vilket gör att 179 deltagare återstår.

Tabell 1: Andelen deltagare som konsumerat utav en viss alkoholsort samt andelen deltagare som dricker något och inte dricker alls för den stora datan (Totalt 3859).

	För mödrarnas drickande						För fädernas drickande					
	Då de själva skattade		Då deras respektive skattade		Oavsett vem som skatta		Då de själva skattade		Då deras respektive skattade		Oavsett vem som skatta	
	%	Frekvens	%	Frekvens	%	Frekvens	%	Frekvens	%	Frekvens	%	Frekvens
Alkoholkonsumtion:												
Ja	79	2709	80,5	346	79	3055	89,8	386	83	2832	83,4	3218
Nej	19,4	664	15,8	68	19	732	7,2	31	10	343	9,7	374
Total	98,4	3373	96,3	414	98	3787	97	417	93	3175	93,1	3592
Missing	1,6	56	3,7	16	1,9	72	3	13	7,4	254	6,9	267
Konsumerad alkoholsorter *:												
Lättöl klass I	15,8	544	15,8	68	15,9	612	33	147	27	923	27,5	1065
Folköl klass II	20,7	709	23,3	100	20	809	46,5	200	41	1401	41,4	1601
Starköl klass III	32,6	1119	40,7	175	33,5	1294	75,4	324	66	2258	66,9	2582
Alkoläsk	15,7	537	18,1	78	15,9	615	4,4	19	2,5	86	2,8	105
Vin	70,1	2404	72,8	313	70,4	2717	67	288	58	2000	59,3	2288
Starkvin	7,9	271	7,9	34	7,9	305	7,4	32	5,6	194	5,8	226
Sprit	18,9	647	26,2	113	19,6	760	56,3	242	45	1558	46,7	1800

*Dock är det viktigt att ha i åtanke att siffrorna för vardera alkoholsort representeras för vardera person som skattat att de dricker av en viss sort. Detta innebär även att en person kan dricka mer än en sort och därmed kan en deltagare stå som lättölsdrickande också stå som folkölsdrickande samtidigt.

Deltagarnas skattning av mängden alkohol, som visas ovan, skiljer sig åt beroende på vem som skattade, för en själv eller för ens respektive. Procentuellt skiljer det sig kring 3-4 procentenheter i frågan om en person dricker eller inte. Tabellen visar att fäderna anser att 15,8% av sina respektive inte dricker alls, medan mödrarna som skatta sig själva anser att 19,4% inte dricker. När man ser till fädernas drickande ser man att de skattar att 7,2 % inte

dricker medan mödrarna menar att 10 % av sina respektive inte dricker. Vilket tyder på att fäder anser att fler av sina respektive dricker än vad mödrarna själva anser, medan mödrarna anser att färre av sina män dricker jämfört med vad fäderna själva anser.

Tabell 2: Andelen deltagare som konsumerat utav en viss alkoholsort samt andelen deltagare som dricker något och inte dricker alls för det lilla stickprovet (Totalt 179).

	För mödrarnas drickande						För fäders drickande					
	Då de själva skattade		Då deras respektive skattande		Oavsett vem som skatta		Då de själva skattade		Då deras respektive skattande		Oavsett vem som skatta	
	%	Frekvens	%	Frekvens	%	Frekvens	%	Frekvens	%	Frekvens	%	Frekvens
Alkoholkonsumtion:												
Ja	77,1	121	59,1	13	74,8	134	90,9	20	82	129	83,2	149
Nej	19,1	30	31,8	7	20,7	37	9,1	2	10	16	10,1	18
Total	96,2	151	90,9	20	95,5	171	100	22	92	145	93,3	167
Missing	3,8	6	9,1	2	4,5	8	0	0	7,6	12	6,7	12
<hr/>												
Konsumerad alkoholsorter * :												
Lättöl klass I	13,4	21	13,6	3	13,4	24	26,7	6	25	40	25,7	46
Folköl klass II	24,2	38	22,7	5	24	43	50	11	38	59	39,1	70
Starköl klass III	35,7	56	27,3	6	34,7	62	72,8	16	71	111	70,9	127
Alkoläsk	11,5	18	18,2	4	12,3	22	4,6	1	2,6	4	2,8	5
Vin	86,1	7	59,1	13	67,1	20	54,5	12	59	93	58,6	105
Starkvin	11,5	18	13,7	3	11,7	19	18,2	4	9,6	15	10,7	19
Sprit	21	33	9,1	2	19,5	35	45,4	10	49	77	48,6	87

*Dock är det viktigt att ha i åtanke att siffrorna för vardera alkoholsort representeras för vardera person som skattat att de dricker av en viss sort. Detta innebär även att en person kan dricka mer än en sort och därmed kan en deltagare stå som lättölsdrickande också stå som folkölsdrickande samtidigt.

I stickprovet, som visas ovan, är skillnaden i antalet mödrar som inte dricker alkohol uppe i 12 procentenheten (där fäderna anser att 31,8% av sina respektive inte dricker alls, medan mödrar som skatta dem själva anser att 19,1% inte dricker), medan hela datan skiljer det sig kring 4 procentenheter. Den stora procentuella skillnaden visar att fäderna anser att mindre andel av sina respektive dricker än vad mödrarna själva anser, vilket är det raka motsatsen mot vad hela datan visar. Därmed går det inte att dra slutsatser kring hur fäderna ser till mödrarnas drickande jämfört med vad mödrarna själva anser.

Tabell 3: Antalet tillfällen som deltagarna konsumerar maximalt (Max), minimalt (Min) samt dess medelvärde (Mean) representerat per månad för den stora datan.

Max- och minvärde, medelvärde, standardavvikelse för antal ggr/månad

		Lättöl	Folköl	Starköl	Alkoläsk	Vin	Starkvin	Sprit	
Kvinnors skattande	Kvinnors alkohol	Max	25,00	20,00	20,00	10,00	25,00	8,00	12,00
		Mean	3,28	2,41	1,61	1,35	3,09	1,52	1,59
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	3,98	2,22	1,38	0,81	2,42	1,15	1,18
	Mäns alkohol	Max	30,00	31,00	30,00	10,00	30,00	15,00	30,00
		Mean	5,28	4,12	3,41	1,64	3,28	1,61	2,49
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	5,99	4,59	2,93	1,48	2,85	1,47	2,24
Mäns skattande	Kvinnors alkohol	Max	17,00	20,00	18,00	8,00	20,00	12,00	8,00
		Mean	2,88	3,30	1,81	1,52	3,12	1,62	1,53
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	2,78	3,73	1,87	1,18	2,54	1,95	1,17
	Mäns alkohol	Max	30,00	25,00	20,00	9,00	12,00	30,00	15,00
		Mean	5,34	4,14	3,26	2,05	3,13	2,59	2,17
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	5,90	4,44	2,70	2,33	2,28	5,39	1,63
Allas skattande	Kvinnors alkohol	Max	25,00	20,00	20,00	10,00	25,00	12,00	12,00
		Mean	3,24	2,52	1,63	1,37	3,10	1,53	1,58
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	3,86	2,48	1,45	0,87	2,43	1,26	1,18
	Mäns alkohol	Max	30,00	31,00	30,00	10,00	30,00	30,00	30,00
		Mean	5,29	4,13	3,39	1,72	3,26	1,74	2,45
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	5,97	4,57	2,90	1,66	2,78	2,43	2,17

Generellt sätt, visar tabellen att, antalet gånger som deltagarna konsumerat alkohol högre hos fäderna än hos mödrarna i den stora datasetet. Vid jämförelse av medelvärdet för självs kattandet och respektive skattande av antalet gånger deltagarna dricker av vardera alkoholsorten visar det sig att det inte är några större skillnader mellan de olika sorterna.

Tabell 4: Antalet tillfällen som deltagarna konsumerar maximalt (Max), minimalt (Min) samt dess medelvärde (Mean) representerat per månad för det lilla stickprovet.

Max- och minvärde, medelvärde, standardavvikelse för antal ggr/månad

		Lättöl	Folköl	Starköl	Alkoläsk	Vin	Starkvin	Sprit	
Kvinnors skattande	Kvinnors alkohol	Max	20,00	10,00	10,00	3,00	12,00	5,00	4,00
		Mean	4,10	2,00	1,49	1,24	3,08	1,44	1,45
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	5,00	1,69	1,16	0,54	2,36	1,04	1,00
	Mäns alkohol	Max	30,00	20,00	25,00	2,00	20,00	3,00	10,00
		Mean	5,70	3,59	4,09	1,25	3,64	1,33	2,33
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	6,78	3,21	4,35	0,50	3,11	0,62	1,91
Mäns skattande	Kvinnors alkohol	Max	4,00	4,00	15,00	2,00	8,00	2,00	4,00
		Mean	3,25	2,67	3,20	1,25	4,29	1,33	3,00
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00
		SD	1,50	1,51	4,32	0,50	2,20	0,58	1,41
	Mäns alkohol	Max	28,00	20,00	10,00	1,00	10,00	30,00	4,00
		Mean	5,67	6,00	3,53	1,00	3,92	8,50	2,18
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	8,54	5,80	2,35	0,00	2,54	14,34	1,25
Allas skattande	Kvinnors alkohol	Max	20,00	10,00	15,00	3,00	12,00	5,00	4,00
		Mean	3,96	2,09	1,65	1,24	3,21	1,43	1,54
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	4,61	1,67	1,73	0,52	2,36	0,98	1,07
	Mäns alkohol	Max	30,00	20,00	25,00	2,00	20,00	30,00	10,00
		Mean	5,69	3,97	4,02	1,20	3,67	2,84	2,31
		Min	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		SD	7,04	3,78	4,15	0,45	3,04	6,60	1,84

I stickprovet kan man se att antalet tillfällen är högre hos männen än hos kvinnorna, vilket kan likna resultatet från den stora datan.

Vid jämförelse av de båda datasetens medelvärde av antalet tillfällen deltagarna dricker för vardera sorten för självs kattandet och respektive skattande kan man se att det även här inte är några större märkbara skillnader mellan sorterna, bortsett från männens medelvärde i starkvin som skiljer med 7 antalet gånger i medel.

Relationen mellan föräldrarnas alkoholkonsumtion och föräldrastress

Generellt sätt kan man se liknande mönster i uppdelningen hos riskgrupperna i de könen, oavsett vem som skattade, där flest antalet deltagare hamnade i gruppen ”Tämligen riskfri konsumtion”. Hos mödrarna var det däremot fler antal deltagare i gruppen ”Riskkonsumtion” än i ”Skadekonsumtion”, medan fäderna har istället mindre antal människor i gruppen ”Riskkonsumtion” än i ”Skadekonsumtion”.

Tabell 5: Riskgruppernas medelvärde på föräldrastress, fördelning samt standardavvikelse för hela datan.

		Antal	Medel	SD
Mödrarnas skattade för sin egen alkoholkonsumtion	Riskfri konsumtion	644	2,58	0,69
	Tämligen riskfri konsumtion	2475	2,59	0,64
	Riskkonsumtion	99	2,52	0,69
	skadekonsumtion	89	2,51	0,55
Färders skattade för sin egen alkoholkonsumtion	Riskfri konsumtion	31	2,40	0,61
	Tämligen riskfri konsumtion	322	2,49	0,62
	Riskkonsumtion	22	2,70	0,71
	skadekonsumtion	27	2,24	0,61

Generellt sätt är stressnivån högre då mödrarna skattade än när fäderna skattade, bortsett från riskgruppen ”Riskkonsumtion” där fädernas stressnivå toppade mödrarnas. När fäderna skattar sig själva ser man att de själva känner att de är mest stressade i gruppen ”Riskkonsumtion” och lägst i gruppen ”Skadekonsumtion. Hos mödrarna självskattning är stressen mycket jämnare mellan riskgrupperna. Vid jämföring av stressen då respektive skattade och självskattningen för respektive kön kunde man inte se något mönster i skattandet.

Tabell 6: Riskgruppernas medelvärde på föräldrastress, fördelning samt standardavvikelse för stickprovet.

		Antal	Medel	SD
Mödrarnas skattade för sin egen alkoholkonsumtion	Riskfri konsumtion	27	2,71	0,60
	Tämligen riskfri konsumtion	112	2,60	0,60
	Riskkonsumtion	5	2,50	0,63
	skadekonsumtion	4	2,55	0,25
Färders skattade för sin egen alkoholkonsumtion	Riskfri konsumtion	2	2,46	0,58
	Tämligen riskfritt konsumtion	18	2,59	0,85
	Riskkonsumtion	1	3,26	.
	skadekonsumtion	1	2,09	.

Fördelningen över mängden deltagare i de olika riskgruppernas kan liknas det stora datasetet trots underskottet på deltagare.

Tabell 7: Envägs ANOVA med inomgruppsdesign med signifikansnivån .05 för den stora datan.

Mödrarnas skattande	
för sin egen	F (3,3303)=.726, p=.536, η^2 =.001
alkoholkonsumtion	
Fäders skattande	
för sin egen	F (3,398)=2.453, p=.063, η^2 =.018
alkoholkonsumtion	

Vid testning om det finns några skillnader i föräldrarnas skattade av föräldrastressnivå gjordes flera envägs ANOVA. Signifikantest på mödrarnas riskgrupper och nivån på föräldrastressen visar att inget signifikant resultat påträffades, $F(3,3303)=.726$, $p=.536$, $\eta^2=.001$. Testet gjordes även på männen som inte heller fick något signifikant resultat, $F(3,398)=2.453$, $p=.063$, $\eta^2=.018$. Detta visar på att det inte finns några skillnader i föräldrastressen hos varken fäderna eller mödrarna beroende på mängden alkohol som konsumeras.

Tabell 8: Envägs ANOVA med inomgruppsdesign med signifikansnivån .05 för det lilla stickprovet.

Mödrarnas skattande	
för sin egen	F (3,144)=.323, p=.808, η^2 =.007
alkoholkonsumtion	
Fäders skattande	
för sin egen	F (3,18)=.353, p=.788, η^2 =.056
alkoholkonsumtion	

Liknande resultat som i den stora datan kunde man se att det inte finns några signifikanta skillnader mellan riskgrupper och deras föräldrastress när de skatta sig själva, då mödrarna skatta, $F(3,144)=.323$, $p=.808$, $\eta^2=.007$, och då fäderna skatta, $F(3,18)=.353$, $p=.788$, $\eta^2=.056$, sig själva. Även i det lilla stickprovet visar på att det inte finns några skillnader i deras föräldrastress beroende på hur mycket de konsumerar alkoholen. Detta tyder på att risken för att resultatet beror på en slump är låg.

Diskussion

I denna studie studeras alkohol och föräldrastress genom självskattningsenkäter taget ur projektet *Alla Barn i Sydöstra Sverige* (ABIS). Syftet är att undersöka om det finns ett statistiskt samband mellan föräldrars självskattade alkoholkonsumtion och deras föräldrastress hos deltagarna i ABIS 8-årsuppföljning.

Nedan resultatet diskuteras utifrån studiens frågeställningar. Dryckesmönster för att besvara *”Hur ser föräldrarnas självrapporterade alkoholkonsumtion ut i ABIS 8års-uppföljning beroende på om dem skattar själva eller deras respektive?”* samt relationen mellan alkoholkonsumtion och föräldrastress för att besvara *”Vilka skillnader finns i föräldrarnas självrapporterade riskbeteende av alkoholkonsumtion i ABIS 8års-uppföljning beroende på deras självrapporterade föräldrastressnivå?”*.

Dryckesmönster

I jämförelse mellan deltagarnas självskattningar och deras respektive skattningar var förhoppningarna att kunna kartlägga skillnaderna i förhållandena av hur personer själva ser till sitt drickande och för hur deras respektive ser till ens drickande. Och kanske även få förståelse i hur fäder/mödrar skattar.

Utifrån de båda dataseten kan man se tendenser till att fäderna dricker oftare än mödrarna. Vid jämförelse mellan medelvärdet av antalet gånger som deltagarna dricker av en viss stort mellan självskattning och deras respektive skattning var skillnaderna små, vilket tyder på att föräldrarnas egen uppfattning av hur mycket de dricker stämmer överens med hur deras respektives uppfattning av hur mycket de dricker. Dock kunde inte den exakta mängden alkohol och antalet gånger som alkoholen förtärdes under en gång per månad avgöras, vilket gör det svårt att avläsa deras dryckesvanor.

Relationen mellan föräldrarnas alkoholkonsumtion och föräldrastress

Flest antal deltagare förekom i gruppen *”Tämligen riskfri konsumtion”* oavsett kön och dataset, vilket tyder på att de flesta fäder dricker mellan 44-72 standardglas per månad och mödrar dricker mellan 32-53 standardglas per månad. Detta motsvarar ett drickande mellan 5,8- 9,7 liter ren alkohol per år för mödrarna och 8-13,14 liter per år för fäderna, vilket visar på att de flesta mödrarna i 8-årsuppföljningen dricker något högre än genomsnittspersonen och fäderna något längre. Genomsnittet ligger på 6,1 liter per år hos kvinnorna och 13,6 liter per år hos män år 2006, enligt socialstyrelsens hälsovårdsrapport 2009. Att siffrorna skiljer sig något behöver inte betyda att sällningen av all data är inkorrekt utan att åldersbegränsningen är olika.

När fäderna skattar sig själva ser man att de som kände sig mest stressade var gruppen *”Riskkonsumtion”* och de som kände sig minst stressade var gruppen *”Skadekonsumtion”*. Föräldrastressnivån hos fäderna varierade även mycket mellan riskgrupperna, något som man inte kunde se hos mödrarna. Mödrarnas självskattning av stress är mycket jämnare mellan riskgrupperna. Detta skulle kunna antyda att föräldrars stress inte är relaterat till hur mycket alkohol de konsumerar eftersom mödrarnas stressnivå annars borde ha större variation mellan de olika riskgrupperna.

Om man bortser från gruppen ”Riskkonsumtion” visar de statistiska resultaten att mödrarnas stressnivå är något högre än fäderna oavsett dataset och vem som skattar. En möjlig förklaring skulle kunna vara att mödrarna tenderar att överskatta sin stressnivå, medan männen underskattar. Detta skulle inte kunna förklara varför fädernas stress är så markant mycket högre än mödrarnas under ”Riskkonsumtionen”.

I de statistiska resultaten kan man även se att det inte finns någon signifikant skillnad mellan den självskattade föräldrastressen och riskgrupperna hos de deltagarna i ABIS 8-årsuppföljning vilket visar på att man inte med säkerhet kan säga att det skiljer sig på hur stressad man är beroende på hur mycket man konsumerar alkohol. Dock kan man ana en viss tendens till skillnader hos fädernas riskgrupper, något som man inte kan göra hos mödrarnas. Tendensen hos fäderna har dock en väldigt låg effektstorlek, $\eta^2=.018$, vilket visar på att om det fanns en signifikans skulle detta inte vara en stark sådan.

Då det totala antalet deltagare var så stort (3882 deltagare) kan man med stor sannolikhet anta att det inte existerar något statistiskt samband mellan föräldrastress och mängden alkohol. Speciellt när resultatet av denna studie visar på mycket hög icke-signifikans. Om det skulle finnas ett samband mellan dessa variabler skulle effektstorleken vara så pass liten att det inte skulle kunna appliceras.

Individuella skillnaderna

Både alkohol och föräldrastressen är två komplexa områden där den bidragande faktorn för om en individ bestämmer sig för att dricka till följd av stress kan påverkas av bland annat genetiska faktorer för drickandets respons till stress, individen dryckesbeteende, individens förväntade respons av drickandet för stressen, vilken typ av stress och dess intensitet, individens känsla av kontroll över stressen, mängden respons hos individen för att hantera den mottagna stressen samt individens tillgänglighet av socialt stöd som kan lindra stressens effekter (Jennison, 1992; Pohorecky, 1991; Sadava & Pak, 1993; Volpicelli, 1987).

Att denna studie valde att fokusera på enbart föräldrastress kan vara en märkbar skillnad i förhållande till tidigare studier gjord på stress i allmänhet. Hur stor den märkbara skillnaden är mellan dessa två stressområden kan därför vara bra att ha i åtanke för senare studier. Dessutom är det även bra att förstå stressens intensitet hos föräldrarna vid utförande av studier av alkohol och föräldrastress. Just för att man sett att bland annat kronisk stress har en korrelation med drickandet (Jennison, 1992; Sadava & Pak, 1993) behöver inte betyda att all slags stress har det. Hur stor stressens intensitet är beror mycket på hur föräldrarnas situation ser ut och hur föräldrarna reagerar utifrån detta. Det kan bland annat handla om hur barnets temperament är (Pelham & Lang, 1999), hur stressade föräldrarna var under graviditeten (Saisto et al., 2008), moderns ålder och antalet barn (Östberg & Hagekull, 2000), moderns personlighet (Mulsow et al., 2002) samt hur pass förberedda de är på föräldraskapet och det sociala stödet de har att tillgodo (Kaarensen et al., 2008; Österberg, 2007).

Om en individ bestämmer sig för att dricka på grund av stressen krävs det bland annat att de alternativa åtgärderna för att hantera stress saknas. Hur en individ hanterar påfrestade situationer är väldigt individuellt och kan bland annat bero på individens känsla av kontroll

över stressen samt mängden respons hos individen för att hantera den mottagna stressen, men även hur pass stort socialt stöd föräldrarna har tillgängligt (både av varandra och från utomstående). Detta är något som skulle kunna ha i åtanke för senare studier, där man möjligen skulle kunna använda sig av longitudinella studier för att reducera problem som dessa.

Dock kan en longitudinell studie innebära vissa möjliga problem som först bör ses över. Risken finns att de olika mätillfällena förändrar föräldrastressen hos föräldrarna och man inte längre testat samma förutsättningar till föräldrastressen. Mulsow (2002) har bland annat kommit fram till att stöd från partnern kunde sänka föräldrastressen hos modern vid barnets 3 årsålder, när det sociala stödet utanför familjen var viktigare vid barnets 2 årsålder. Medan Östberg (1998) menar att barnets ålder inte hade någon påverkan på moderns föräldrastress nivå, vilket uppger till att det inte skulle vara några större problem. Trots detta bör en utförligare bakgrund kring hur vidare föräldrastressen kan påverkas mellan åldersspannen som används.

Alkoholens påverkan

Hur en individ påverkas av alkohol är också väldigt individuellt. Detta handlar bland annat om de genetiska förutsättningar (såsom ämnesomsättning, hormoner, fysiologiska processer) för hur en individ kan respondera till stressen genom drickandet (Johansson & Wirbing, 2005; Knorring von, 1989; Sigvardsson, 2000). Detta och individens dryckesvanor samt deras förväntade respons av drickandet för stressen har en betydelse för alkoholens påverkan (Lundqvist, 1996). Mängden alkohol avgör den direkta effekten på kroppen och hjärnan, men själva berusningen påverkas även av den förväntade effekterna (Lindholm, 2002). Enbart den totala mängden alkohol som konsumeras är alltså inte helt relevant som grund för att komma åt alkoholens skadeeffekter, så vidare inte hänsyn har tagits till konsumtionsmönstret (Lundqvist, 1996).

Detta kan utgöra ett visst problem för denna studie, där enkäten är formad så att det blir svårt att kunna tolka och avgöra exakt hur deltagarnas dryckesvanor ser ut. Deltagarna har fått skatta om de dricker eller inte, antalet gånger de dricker samt mängden alkohol som konsumerats för vardera 7 alkoholsorter. Genom skattningenkäten kan man varken dra några slutsatser kring den exakta mängden alkohol som deltagaren dricker per månad eller antalet gånger som deltagaren dricker per månad.

Tvetydigheten uppstår för den totala mängden alkohol då man antingen kan tolka att summan av en alkoholsorts flaskor och burkar (alternativt glas och halvflaskor för vin och sprit) konsumerats under samtliga skattade tillfällen som är angiven. Eller att deltagaren konsumerade antalet flaskor och burkar för separata tillfällen som har summerats ihop i antalet tillfällen. Ta till exempel att Pia skattar att hon konsumerar 3 flaskor och/eller 5 burkar under 5 tillfällen i en månad. Detta betyder att hon enligt första förslaget kan ha konsumerat 3 flaskor + 5 burkar under 5 tillfällen (Totalt 15 flaskor och 25 burkar). Men enligt andra förslaget kan det betyda att hon konsumerar 3 flaskor under 1 tillfällen och 5 burkar under 4 andra tillfällen.

Liknande problem kan uppstå för antalet gånger som en deltagare dricker per månad där problemet istället ligger mellan de olika alkoholsorterna. En deltagare kan till exempel dricka i kombination med flera sorter, vilket leder till att man inte kan summera ihop antalet tillfällen för vardera alkoholsorten för att få totalt antalet gånger som han/hon konsumerat alkohol per månad. Det leder till att det blir svårt att avgöra under vilka kombinationer som man ska utgå ifrån.

Variabelbearbetningen

Datan som bearbetades i denna studie är tagen ur ABIS-projektets 8-årsuppföljning, där 3882 föräldrar aktivt fyllde i för 8-årsuppföljningens postenkät. Det är därför värt att nämna att de deltagare som valde att inte skicka in frågeformuläret kan vara avvikande från de deltagare som deltar, och som är därför kan vara viktiga för studiens resultat. De fall som detta skulle kunna utgöra ett problem är om de deltagare som har extrem låga eller höga värden i föräldrastress för de olika alkoholgrupperna valt att inte besvara enkäterna. Detta skulle förändra föräldrastressens medelvärde för de olika grupperna och skulle därmed påverka studiens resultat.

Liknande problem skulle även kunna existera i skillnaderna mellan mängden mödrar och fäder som ställde upp i ABIS 8-årsuppföljning, där även här är problemet att det finns en viss risk att det enbart är en viss typ av fäder som ställer upp som därmed kan påverka studiens resultat. Men det kan också betyda att mödrarna enbart är mer benägna att svara på enkäter överlag.

I bearbetningen av all data kunde man se olika skattningssätt bland deltagarna, vilka översiktligt representeras i tabellen nedan.

Tabell 9: De alternativa skattningssätten för alkoholkonsumtionen i ABIS 8-årsuppföljning.

	Aldrig dricker	Antal tillfällen	Mängden alkoholkonsumtion
1	x		
2		x	x
3			
4		x	
5			x
6	x	x	x

Tabellen visar de alternativa skattningssätten som gjort för alkoholkonsumtionen. X:et står för att fältet är ifyllt, medan ett tomt fält menas att deltagaren av någon anledning har undvikt att fylla i. Observera att fältet "Aldrig dricker" borde vara i fyllt om man inte dricker alls av en alkoholsort.

Alternativ 1 och 2 visar på skattningssätt som inte innefattar några bearbetningsproblem (1= då deltagaren anget att han/hon inte dricker alls; 2= att de dricker, antalet tillfällen och till vilken mängd). I alternativ 3 har deltagaren av någon anledning undvikt att skatta alls. Medans i alternativ 5 och 6 krävs en del avvägningar under bearbetningen (5= deltagaren har fyllt i mängden alkohol som konsumerats men inte har fyllt i antalet tillfällen; 6= anger antalet tillfällen samt den mängd de dricker, men har även kryssat dit att de aldrig dricker.)

X:et står för att deltagaren har fyllt i denna del av enkäten och de tomma visar att deltagaren inte har fyllt i någonting alls i denna kategori. Observera att "aldrig dricker" ska vara tom om man dricker utav denna alkoholsort.

För bearbetning av all data är det viktigt att få en enhetlig data som utgår från samma utgångsläge. Därför valde denna studie att utifrån de olika skattningssätten utgå från "Antalet tillfällen". Detta leder dock till att en del överväganden som utgörs i

skattningsalternativen 4-5 har behövts göras som kan påverka studiens resultat, då en viss risk för att man kan ha behållit felaktiga eller tagit bort relevanta skattningar.

I skattningsalternativ 4 har man antagit att de inte dricker alls (eftersom antalet gånger multiplicerat till 0 i mängd blir 0), medan i alternativ 5 antas det som deltagarens skattade för ett tillfälle. I alternativ 6 antas deltagaren ha kryssat dit aldrig rutan i all hast och därmed räknas ut som vanligt. Dessa överväganden kan utgöra en viss risk av att deltagarens totala alkoholmängd blir för låg eller för hög i slutänden. De deltagare som i slutänden hade allt för höga mängder av alkohol, dvs. översteg 100 cl starksprit per dygn (Ågren, 1979) sållades bort.

Att så många överväganden har gjorts istället för att sova bort deltagarna är dels för att detta skulle kunna rubba den representativa bilden hos deltagarna för ABIS 8-årsuppföljning. Men även att det avsedda skattningsalternativet för enkäten kanske inte är den mest korrekta hos alla deltagare.

Slutsats

Studiens syfte var att försöka klargöra om alkoholkonsumtionen ökar eller minskar jämt med föräldrastressen, genom självskattningsenkäter taget ur projektet *Alla Barn i Sydöstra Sverige* (ABIS) 8-årsuppföljning.

Resultatet visar inga signifikanta skillnader i föräldrastressen hos alkoholkonsumtionens olika riskgrupper, varken hos mödrarna eller hos fäderna. Detta resultat visar på att man inte med säkerhet kan säga att mängden alkohol som konsumeras hos föräldrar tenderar att bero på att deras föräldraskaps krav inte räcker till för deras personliga resurser. Resultatet kunde inte heller säkert visa tendenser till att alkoholen skulle kunna reducera föräldrastressen hos föräldrarna.

Referenser

- Abidin, R. (1990). Introduction to special issue: The stresses of parenting. *Journal of Clinical Child Psychology*, 19, 298-301.
- Ågren, G. (1979). *Hur farligt är alkohol?*. Stockholm: Socialförvaltningen, Metodbyrå 2.
- Ågren, G. (1981). *Alkohol, hälsa & samhälle* (1 ed ed.). Nacka: Esselte Herzogs, Combiflex.
- Benzies, K. M., Harrison, M. J., & Magill-Evans, J. (2004). Parenting stress, marital quality, and child behavior problems at age 7 years. *Public Health Nursing*, 21(2), 111-21.
- Brady, K. T., & Sonne, S. C. (1999). The role of stress in alcohol use, alcoholism treatment, and relapse. *Alcohol Research & Health*, 23(4), 263-271.
- Cloninger, C. R. (1987). Neurogenetic adaptive mechanisms in alcoholism. *Science*, 236, 410-416.
- Crnic, K. C., Gaze, C., & Hoffman, C. (2005). Cumulative parenting stress across the preschool period: Relations to maternal parenting and child behaviour at age 5. *Infant and Child Development*, 14, 117-132.
- Deater-Deckard, K. (2004). *Parenting stress*. New Haven, CT, USA: Yale University Press.
- Deater-Deckard, K. (2005). Parenting stress and children's development: Introduction to the special issue. *Infant and Child Development*, 14, 111-115.
- Dellve, L., Samuelsson, L., Tallborn, A., Fasth, A., & Hallberg, L. R. (2006). Stress and well-being among parents of children with rare diseases: A prospective intervention study. *Journal of Advanced Nursing*, 53(4), 392-402.
- Esdaile, S., & Greenwood, K. M. (2003). A comparison of mothers' and fathers' experience of parenting stress and attributions for parent-child interaction outcomes. *Occupational Therapy International*, 10(2), 115-126.
- Eskay, R. L., Chautard, T., Torda, T., & Hwang, D. (1993). The effects of alcohol on selected regulatory aspects of the stress axis. In S. Zakhari (Ed.), *Alcohol and the endocrine system*. (23rd ed.,). Bethesda, MD: National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism Research Monograph.
- Gutermuth, A. L., Anthony, B. J., Glanville, D. N., Naiman, D. Q., Waanders, C., & Shaffer, S. (2005). The relationships between parenting stress, parenting behaviour and preschoolers' social competence and behaviour problems in the classroom. *Infant and Child Development*, 14, 133-154.
- Hauser-Cram, P., Warfield, M. E., Shonkoff, J. P., Krauss, M. W., Sayer, A., & Upshur, C. C. (2001). Children with disabilities: A longitudinal study of child development and parent well-being. *Monographs of the Society of for Research in Child Development*, 66(3), 1-131.

- Higley, J. D., Hasert, M. F., Suomi, S. J., & Linnoila, M. (1991). Nonhuman primate model of alcohol abuse: Effects of early experience, personality, and stress on alcohol consumption. *Proceedings of the National Academy of Sciences U.S.A*, 88, 7261-7265.
- Hilakivi-Clarke, L., & Lister, R. G. (1992). Social status and voluntary alcohol consumption in mice: Interaction with stress. *Psychopharmacology*, 108(3), 276-282.
- Jennison, K. M. (1992). The impact of stressful life events and social support on drinking among older adults: A general population survey. *International Journal of Aging and Human Development*, 35(2), 99-123.
- Johansson, K., & Wirbing, P. (2005). *Risk och missbruk* (2nd ed.). Stockholm: Natur och Kultur.
- Kaaresen, P. I., Rønning, J. A., Tunby, J., Nordhov, S. M., Ulvund, S. E., & Dahl, L. B. (2008). A randomized controlled trial of an early intervention program in low birth weight children: Outcome at 2 years. *Early Human Development*, 84(3), 201-209.
- Kalant, H. (1990). Stress-related effects of ethanol in mammals. *Critical Reviews in Biotechnology*, 9(4), 265-272.
- Knorring von, A. L. (1989). Den genetiska bakgrunden till alkoholberoende och alkoholmissbruk. *Läkartidningen*, 86, 324-328.
- Koch, F. S. (2009). Stress and obesity in childhood. Faculty of Health Sciences).
- Krishnan, S., Nash, J., J.F., & Maickel, R. P. (1991). Free-choice ethanol consumption of rats: Effects of ACTH4-10. *Alcohol*, 8(5), 401-404.
- Lindholm, I. (2002). *Ansvarsfull ALKOHOL hantering* (1 ed ed.). Stockholm: Liber AB.
- Ludvigsson, J. *ABIS (alla barn I sydöstra sverige)studien*. Retrieved 10/25, 2010, from <http://www.abis-studien.se/>
- Lundqvist, C. (1996). *Alkohol och hjärnskador*. Stockholm: Centralförb. för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) i samarbete med Svenska fören. för alkohol- och drogforskning (SAD).
- Mulsow, M., Caldera, Y. M., Pursley, M., & Reifman, A. (2002). Multilevel factors influencing maternal stress during the first three years. *Journal of Marriage and Family*, 64, 944-956.
- Nash, J. F., & Maickel, R. P. (1988). The role of the hypothalamic-pituitary-adrenocortical axis in post-stress induced ethanol consumption by rats. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 12, 653-671.
- Östberg, M. (1998). Parental stress, psychosocial problems and responsiveness in help-seeking parents with small (2-45 months old) children. *Acta Paediatrica*, 87, 69-76.

- Östberg, M. (1999). *Parenting stress: Conceptual and metodological issues*. Unpublished Doktorsavhandling, Department of Psychology, Uppsala University.
- Östberg, M., & Hagekull, B. (2000). A structural modeling approach to the understanding of parenting stress. *Journal of Clinical Child Psychology*, 4, 615-625.
- Östberg, M., Hagekull, B., & Hagelin, E. (2007). Stability and prediction of parenting stress. *Infant and Child Development*, 16, 207-223.
- Österberg, M. (1999). Parenting stress - conceptual and methodological issues. Faculty of Social Sciences).
- Österberg, M. (2007). Stability and prediction of parenting stress. *Infant and Child Development*, 16, 207-223.
- Pelham, W. E., & Lang, A. R. (1999). Can your children drive you to drink?: Stress and parenting in adults interacting with children with ADHD. *Alcohol Research & Health*, 23(4), 292-298.
- Pohorecky, L. A. (1991). Stress and alcohol interaction: An update of human research. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 15(3), 438-459.
- Rivier, C., Imaki, T., & Vale, W. (1990). Prolonged exposure to alcohol: Effect on CRF mRNA levels, and CRF- and stress-induced ACTH secretion in the rat. *Brain Research*, 520, 1-5.
- Sadava, S. W., & Pak, A. W. (1993). Stress-related problem drinking and alcohol problems: A longitudinal study and extension of marlatt's model. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 25(3), 446-464.
- Saisto, T., Salmela-aro, K., Nurmi, J., & Halmesmäki, E. (2008). Longitudinal study on the predictors of parental stress in mothers and fathers of toddlers. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology*, , 1-10.
- Sigvardsson, S. (2000). *Alkoholmissbruk - ett samspel mellan arv och miljö*. Stockholm: Sober förlag.
- Spencer, R. L., & McEwen, B. S. (1990). Adaptation of the hypothalamic-pituitary-adrenal axis to chronic ethanol stress. *Neuroendocrinology*, 52(5), 481-489.
- Tsigos, C. L., & Chrousos, G. P. (1995). The neuroendocrinology of the stress response. In W. Hunt, & S. Zakhari (Eds.), *Stress, gender, and alcohol-seeking behavior*. (29th ed., pp. 103-124). Bethesda MD: National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism Research Monograph.
- Vaillant, G. E. (1995). *The natrual history revisted*. Cambridge: Harvard University Press.
- Viau, V., Sharma, S., Plotsky, P. M., & Meaney, M. J. (1993). Increased plasma ACTH responses to stress in nonhandled compared with handled rats require basal levels of

corticosterone and are associated with increased levels of ACTH secretagogues in the median eminence. *The Journal of Neuroscience*, 13(3), 1097-1105.

Volpicelli, J. R. (1987). Uncontrollable events and alcohol drinking. *British Journal of Addiction*, 82(4), 381-392.

Waltman, C., Blevins, J., L.S., Boyd, G., & Wand, G. S. (1993). The effects of mild ethanol intoxication on the hypothalamic-pituitary-adrenal axis in nonalcoholic men. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 77(2), 518-522.